

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН У СФЕРІ ОСВІТИ

Кірдан О. Л.

ВСТУП

Професія педагога – одна з найважчих і найблагородніших, адже її важливість зумовлена ступенем відповідальності перед суспільством.

Проблемі підготовки майбутніх учителів належить важливе місце в історії розвитку освіти і педагогічної думки України. Ще за часів Київської Русі до педагога ставилася низка вимог, яких він повинен був дотримуватися під час навчання дітей; увага акцентувалася на вмінні спрямовувати процес формування особистості вихованця у бажаному для суспільства напрямі.

Педагоги-вихователі братських шкіл заклали теоретичне і методичне підґрунтя для виникнення самобутньої української козацької системи виховання, спрямованої на формування козацької духовності (волелюбності, гідності), патріотизму (любов до Вітчизни, її мови, традицій і звичаїв) шляхетності, соборності і суверенності.

Відомий педагог Памво Беринда ввів термін «педагогія» – наука про виховання; вихователь – «педагог», «дітоводець». Кирило Ставровецький вважав, що педагог має передавати іншим набуті знання, бути наполегливим і терплячим. Симеон Полоцький вважав, що моральність юнацтва зростає, якщо йому шлях вказують майстерні вчителі та батьки.

Вирішальний вплив педагога на виховання молоді розкрив у своїх творах видатний філософ, поет, педагог-гуманіст Г. Сковорода. Завдання вчителя, на думку Г. Сковороди – виявляти й розвивати природні задатки своїх вихованців, оберігати дитину від шкідливих зовнішніх впливів, цілеспрямовано діяти в напрямі високої мети – виховання щасливої, вільної і творчої особистості.

Освітняни кінця XIX – початку XX століття стверджували, що істинний педагог повинен бути взірцем для наслідування, адже особистий приклад впливовіший та переконливіший, ніж будь-які вказівки, переконання. У творчому доробку вітчизняних педагогів О. Духновича, М. Пирогова, К. Ушинського та ін. обґрунтовано систему національної освіти та виховання, зміст діяльності учителя та його функції, визначено вимоги до особистості педагога. У статті «Три елементи школи» К. Ушинський підкреслював, що «ніякі статuti і

програми, ніякий організм закладу, як би хитро не був він продуманий, не зможе замінити особистості педагога в справі виховання»¹. Тому вчений вимагав від учителів особистої творчості та пошуків наукових основ своєї праці.

У період визвольних змагань українського народу 1917–1920 рр. найбільш яскраво визначалося і виявлялося зближення національної культури, мови, літератури, духовності, традицій, звичаїв із шкільництвом. Після довгого періоду утисків збереження національних цінностей стало політикою держави, неабиякого значення набула школа, адже «тільки рідна школа може виховати громадянську свідомість, почуття своєї людської гідності...», – стверджувала С. Русова²

Націоналізація та українізація школи була наріжним каменем проєктів, планів, задумів, що втілювалися в життя. Виховання в національному русі, рідна мова, релігія, культура, державність, любов до своєї землі, відчуття краси свого краю, школа праці, руху, ініціативи, волі і творчості дитини, в якому вона царствує... Ми мусимо, – зазначав Я. Чепіга, – в нашу школу внести ідеал рівності, братерства і любові³.

Самобутню, глибокозмистовну систему організації діяльності школи розробили і перевірили на практиці А. Макаренко, В. Сухомлинський, О. Захаренко.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів упродовж останніх десятиліть – з часу відновлення незалежності України у 1991 р. – перебуває у центрі наукових інтересів дослідників. Праці вітчизняних науковців та чинні стандарти вищої освіти мають вагомий потенціал для багатовекторного вивчення процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

1. Організаційні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів

Завдання та функції учителя початкових класів, його роль і місце в суспільному житті істотно змінювались на різних етапах розвитку суспільства. Зміна способів і умов взаємодії людей в суспільстві, зміна мети і змісту зумовили появу нових форм і методів навчання і виховання.

Організаційні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів визначено чинними законодавчими актами, професійним

¹ Ушинський К.Д. Три елементи школи. *Журнал для виховання*. 1857. №5. С. 482.

² Русова С. Незалежна школа. *Вільна українська школа*. 1917. Ч.1.

³ Чепіга Я. До трудової вільної школи. *Вільна українська школа*. 1918–1919. № 8–9. С. 134.

стандартом за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020 р.), стандартом вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) (2020 р.) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти (2024 р.).

Відповідно до інформації ЄДЕБО⁴ у 2024 р. 60 закладів вищої освіти та їх структурних підрозділів здійснювали підготовку здобувачів першого (бакалаврського) і 43– другого (магістерського) рівнів вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта.

Відповідно до професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», що мета професійної діяльності вчителя полягає в організації навчання та виховання учнів під час здобуття освіти «шляхом формування в них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання»⁵.

У професійному стандарті конкретизовано перелік трудових функцій (професійних компетентностей, що входять до них), а саме: мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, компетентність педагогічного партнерства, інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, здатність до навчання впродовж життя, рефлексивна⁶ [6, с. 7–11].

У стандарті вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти вказано, що «не менше 65% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних і спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю,

⁴ Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. URL: [https://registry.edbo.gov.ua/search/\(дата звернення: 01.10.2024\)](https://registry.edbo.gov.ua/search/(дата звернення: 01.10.2024))

⁵ Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства № 2736 від 23.12.2020 р. URL: https://www.me.gov.ua/ascod/List?lang=uk-UA&id=d6a26174-d0fd-406b-9c30-7a4043f04eb5&tag=SistemaOblikuPublichnoiInformatsii&pageNumber=8&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc_c.3

⁶ Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства № 2736 від 23.12.2020 р. URL: https://www.me.gov.ua/ascod/List?lang=uk-UA&id=d6a26174-d0fd-406b-9c30-7a4043f04eb5&tag=SistemaOblikuPublichnoiInformatsii&pageNumber=8&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc_c.7-11

визначених Стандартом вищої освіти; мінімальний обсяг практик зі спеціальності – 15% обсягу освітньої програми»⁷. Стандартом визначено 8 загальних та 12 спеціальних компетентностей, серед яких СК 3 (здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної), СК 7 (здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та СК 9 (здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу)⁸ реалізують компетентнісний підхід.

Уведення в дію стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачено з 2024/2025 н.р. У стандарті зазначено, що не менше 50% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних і спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю (35% для міждисциплінарних програм), визначених Стандартом вищої освіти. Обсяг практики для освітньо-професійних та освітньо-наукових програм має становити не менше 15 кредитів СКТС»⁹

Отже, в професійному стандарті за професією «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», стандартах вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, та, відповідно, освітніх програмах підготовки майбутніх учителів початкових класів – здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України закладено компетентнісну парадигму, що визначає зміст

⁷ Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf> (дата звернення: 01.10.2024)

⁸ Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf> С. 7-9 (дата звернення: 01.10.2024)

⁹ Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для другого (магістерського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/08.04.2024/013.Pochatkova.osvita-mahistr-480.vid%2008.04.2024.pdf>

та результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; орієнтує на поглиблену (не менше 15% для бакалаврських і 15 кредитів ЄКТС для магістерських програм) практичну професійну підготовку.

2. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у сучасному науковому дискурсі

Упродовж останніх десятиліть проведено дослідження, в яких теоретично обґрунтовано зміст діяльності учителя початкових класів сучасної школи, розроблено підходи до процесу формування його особистості. У попередніх дослідженнях нами окреслено виховні функції учителів початкової школи та проаналізовано наукові рефлексії вітчизняних дослідників^{10,11}.

Оскільки монографічні та дисертаційні роботи українських науковців віддзеркалюють результати дослідницького пошуку у рамках окресленої проблеми, то узагальнення наукових здобутків допоможе визначити перспективи їх використання у сучасній теорії і практиці професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у закладах фахової передвищої та вищої освіти, окреслити пріоритетні напрями для фокусування подальших досліджень. З цією метою ми сформуваємо базу інтерпретаційних робіт досліджуваної проблеми та згрупували вісім груп за проблемно-тематичним критерієм

У першій, умовно виділеній нами, групі наукових праць обґрунтовано теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання інноваційних форм, методів, технологій та засобів у професійній діяльності; науково обґрунтовано та експериментально перевірено моделі / системи / напрями професіоналізації підготовки здобувачів вищої педагогічної освіти до діяльності в початкових класах.

Низка дисертаційних робіт охоплює питання підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання інформаційних / інформаційно-комунікаційних технологій (О. Суховірський¹², Л. Макаренко¹³, В. Андрієвська¹⁴ та ін.) та

¹⁰ Кірдан О.Л., Литвиненко В.Ю. Виховні функції учителів початкової школи в контексті аксіологічного, компетентнісного та історико-хронологічного підходів. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2023. № 8(14) С. 852-864* [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-852-864](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-852-864)

¹¹ Кірдан О.Л., Стріюк М.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів: наукові рефлексії українських дослідників. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2023. № 7(13) С. 524-537.* [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)-524-537](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)-524-537)

¹² Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до

медіазасобів (Л. Петрик¹⁵ та ін.) у професійній діяльності. Наприклад, у дисертаційній роботі Л. Макаренко «Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи»¹⁶ автором уперше було визначено зміст поняття «комп'ютерна грамотність вчителя початкової школи» як функціонально-професійного утворення, запропоновано модель формування комп'ютерної грамотності як складової професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

У докторській дисертаційній роботі А. Коломієць «Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів»¹⁷ обґрунтовано основні концептуальні положення щодо підготовки педагогічних кадрів на теперішньому етапі бурхливого розвитку інформаційного суспільства, що стосуються готовності вчителя до самостійної інформаційної діяльності, неперервної освіти, комп'ютеризації навчального процесу та впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Низка робіт характеризує: педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів (В. Імбер); підготовку майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі (О. Кравчук¹⁸); підготовку майбутніх учителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища (М. Гайдур¹⁹); теоретико-методичні засади формування

використання інформаційних технологій: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки АПН України. К., 2005. 20 с.

¹³ Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2007. 22 с. укр.

¹⁴ Андрієвська В.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності : монографія. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. 307 с.

¹⁵ Петрик Л. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування медіазасобів на уроках іноземних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2020. 20 с.

¹⁶ Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2007. 22 с. укр.

¹⁷ Коломієць А.М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; АПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорос. К., 2008. 42 с.

¹⁸ Кравчук О.В. Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т вищ. освіти АПН України. К., 2009. 20 с.

¹⁹ Гайдур М.І. Підготовка майбутніх учителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Крим. гуманіт. ун-т. Ялта, 2010. 20 с.

інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів (Л. Петухова²⁰) та ін.

У дослідженні О. Самборської «Модернізація інформаційно-цифрової підготовки майбутніх учителів початкових класів» здійснено теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку результативності модернізації інформаційно-цифрової підготовки майбутніх учителів початкових класів на основі застосування комплексного підходу до реалізації дидактичного потенціалу інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі початкової школи; схарактеризовано рівень сформованості інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів початкових класів; виокремлено чинники модернізації інформаційно-цифрової підготовки²¹.

Відзначаємо широку репрезентативність дисертаційних досліджень з проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності. У дослідженні Г. Кравченко «Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи» автором розроблено технологію освоєння учителями педагогічних інновацій, експериментально визначено шляхи її реалізації у процесі внутрішньошкільної науково-методичної роботи; теоретично обґрунтовано поняття та категорії педагогічної інноватики, уточнено систему критеріїв і показників освоєння педагогічних інновацій²².

Дослідницею Л. Петриченко²³ проведено теоретико-експериментальне дослідження проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі; розкрито сутність та структуру інноваційної діяльності, визначено критерії та показники готовності вчителя початкової школи до її здійснення.

До другої, умовно виокремленої нами, групи дисертаційних праць зараховуємо роботи, у яких авторами досліджено інтегративність та наступність педагогічної підготовки. Так, у дослідженні Н. Казьмірчук «Наступність змісту трудового навчання у педагогічних училищах і педагогічних університетах у процесі підготовки вчителя початкових

²⁰ Петухова Л.Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. О., 2009. 40 с.

²¹ Самборська О. Д. Модернізація інформаційно-цифрової підготовки майбутніх учителів початкових класів. Б.м., 2021.

²² Кравченко Г.Ю. Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Криворізь. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2003. 22 с.

²³ Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Винниченка. Кіровоград, 2007. 20 с.

класів» теоретично обґрунтовано педагогічні умови реалізації наступності змісту трудового навчання під час процесу двоступеневої підготовки вчителів початкових класів; створення моделі реалізації наступності змісту трудового навчання в системі «педучилище – педуніверситет»²⁴.

М. Прокоф'єва схарактеризувала інтеграцію педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів.

Дослідниця Н. Сінопальнікова обґрунтувала сутність підготовки майбутнього вчителя до застосування інтегрованих форм організації навчання в початковій школі як освітнього процесу, що забезпечує готовність майбутніх вчителів до діяльності інтегрованого характеру (здійснення внутрішньо– та міжпредметної інтеграції у процесі викладання основних шкільних дисциплін)²⁵.

У дослідженні Я. Бузінської²⁶ схарактеризовано підготовку майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у початковій школі. І. Размолодчикова²⁷ дослідила процес формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін.

До третьої, умовно виокремленої нами, групи дисертаційних праць зараховуємо роботи, у яких авторами схарактеризовано змістові, методичні та практичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів. Зокрема, В. Матіяш схарактеризувала педагогічне краснорядство в підготовці майбутніх учителів початкових класів до гуманітаризації навчання; Л. Ткаченко²⁸ дослідила зміст і технологію навчання риторики майбутніх учителів початкових класів.

Низка дисертаційних робіт охоплює питання естетичного складника у змісті підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Так, дослідниця І. Мужикова у роботі «Методика формування базових знань

²⁴ Казьмірчук Н.С. Наступність змісту трудового навчання у педагогічних училищах і педагогічних університетах у процесі підготовки вчителя початкових класів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2006. 20 с.

²⁵ Сінопальнікова Н.М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2010. 20 с.

²⁶ Бузінська Я. М. Підготовка майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у початковій школі: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Крим. гуманіт. ун-т. Ялта, 2011. 20 с.

²⁷ Размолодчикова І.В. Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2011. 20 с.

²⁸ Ткаченко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2011. 21 с.

та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів»²⁹ визначила структуру та оптимальний обсяг базових знань і вмінь з образотворчого мистецтва, необхідних для професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів; встановила критерії та рівні сформованості базових знань і вмінь з образотворчого мистецтва та визначила педагогічні умови їх ефективного розвитку.

У роботі З. Резніченко досліджено мистецький декоративно-ужитковий компонент у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах.

Дослідниця З. Сирота³⁰ схарактеризувала підготовку майбутніх учителів до музично-творчого розвитку учнів початкових класів. Авторкою розроблено концепцію підготовки майбутніх учителів до музично-творчого розвитку учнів. Розглянуто педагогічні умови, проаналізовано ефективність їх впровадження до практики вищих навчальних закладів на базі інтегративного підходу до різних видів творчої діяльності з домінантою музичного мистецтва. Розкрито суть поняття «музично-творчий розвиток» як складової професійної підготовки майбутніх вчителів, педагогічні умови цієї підготовки до музично-творчого розвитку, критерії (когнітивний, сенситивний, креативний) та рівні готовності майбутніх учителів до музично-творчого розвитку учнів початкових класів.

У дисертаційній роботі С. Лавриненко досліджено підготовку майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів засобами мистецтва. Автором вперше сформульовано зміст педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів засобами різних видів мистецтва; визначено основні критерії оцінки рівня сформованості професійної готовності педагогів до національного виховання засобами мистецтва; визначено організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування основних знань, умінь, навичок та особистісних якостей у майбутніх учителів початкових класів, необхідних для здійснення виховного процесу, основним завданням якого є розвиток національної свідомості в учнів молодших класів. Створено оптимізовану модель та програму формування педагогічної готовності майбутніх учителів до національного виховання учнів засобами мистецтва³¹.

²⁹ Мужикова І.М. Методика формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2004. 20 с.

³⁰ Сирота З.М. Підготовка майбутніх учителів до музично-творчого розвитку учнів початкових класів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2005. 20 с.

³¹ Лавриненко С.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів засобами мистецтва: Автореф. дис... канд. пед. наук:

Т. Шмельова³² окреслила підготовку майбутніх учителів до формування естетичного світосприймання в молодших школярів.

Дослідження Б. Нестерович присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів початкових класів до позакласної музично-виховної роботи у школі I ступеня. Автором виокремлено, обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови ефективної підготовки студентів до дослідженої діяльності; визначено критерії та рівні готовності студентів до позакласної музично-виховної роботи з молодшими школярами; доведено, що впровадження методики підготовки майбутніх учителів початкових класів до даної роботи шляхом її поетапної реалізації (за пропедевтично-мотиваційним, технічно-операційним, практично-проектувальним етапами підготовки) сприяє позитивним змінам у рівнях готовності студентів до дослідженої діяльності³³.

Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки досліджено Н. Казаковою. До переваг цієї дисертаційної роботи зараховуємо розроблення та обґрунтування змісту, форм, методів та принципів добору змісту педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня («молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст»), що забезпечують наступність і неперервність всіх видів педагогічної практики, а також підготовку до навчання на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр»; запропоновані критерії ефективності педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи за умов ступеневої підготовки³⁴.

До четвертої, умовно виокремленої нами підгрупи, зараховуємо дисертаційні роботи, у яких схарактеризовано різні аспекти саморозвитку, самовизначення та самовдосконалення майбутніх учителів початкових класів. Зокрема у роботі О. Кисла дослідила актуальну наукову проблему професійного самовизначення майбутніх учителів початкових класів в ситуації вибору освітньої траєкторії. Авторкою доведено, що підвищення рівня професійного самовизначення майбутніх учителів початкових класів залежить від наявності спеціальної технології розвитку професійного самовизначення студентів, розробленої з урахуванням цілісності

13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2005. 20 с.

³² Шмельова Т.В. Підготовка майбутніх учителів до формування естетичного світосприймання в молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2008. 20 с.

³³ Нестерович Б.І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позакласної музично-виховної роботи з молодшими школярами: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2009. 20 с.

³⁴ Казакова Н.В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2005. 22 с. укр.

професійної підготовки як єдності навчальної та виховної діяльності майбутніх фахівців, орієнтованої на об'єкт професійної діяльності вчителя, на підставі інтеграції змісту професійно-орієнтованих дисциплін, спрямованості професійної підготовки та діяльності викладачів ВНЗ на розвиток професійного самовизначення³⁵.

У роботі О. Кучерявого схарактеризовано теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів. Дисертантом теоретично обґрунтовано концепцію та модель організації професійного самовиховання майбутніх педагогів дошкільної та початкової шкільної ланок освіти в аспекті їх цілісної підготовки, визначено сутність професійного самовиховання, готовності до його організації, культури самовиховання. Досліджено структуру активності студентів у самовиховній роботі та структуру їх інтегральної готовності до педагогічної діяльності. З'ясовано зміст моделі спеціаліста-педагога як цільового орієнтира самовиховних дій. Розкрито та обґрунтовано систему педагогічного забезпечення активності майбутніх спеціалістів у самовихованні, сукупність умов, важливих для її ефективного функціонування (необхідних і достатніх для розвитку інтересу до роботи над собою, формування особистісного смислу та мотивів професійного самовиховання, забезпечення регулюючого впливу позитивних емоцій і адекватної самооцінки на активність студентів у самовиховній діяльності, успішності використання викладачами методів стимулювання самовиховної активності). Експериментально доведено залежність між рівнями активності студентів у професійному самовихованні й рівнями їх інтегральної готовності до педагогічної діяльності. Розроблено методіку організації професійного самовиховання майбутніх спеціалістів-педагогів у вищих педагогічних закладах освіти³⁶.

Вагомою, на наш погляд, п'ята, умовно виокремлена нами, група дисертаційних праць. До неї зараховуємо роботи з проблематики модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

³⁵ Кисла О.Ф. Особливості розвитку професійного самовизначення майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. К., 2008. 20 с.

³⁶ Кучерявий О.Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2002. 37 с.

Так, науковиця І. Пальшкова у докторській дисертаційній роботі дослідила практико-орієнтований підхід до формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи³⁷.

У дослідженні З. Хитрої схарактеризовано процес підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування в учнів цілісної картини світу³⁸.

У дисертаційній роботі О. Писарчук³⁹ досліджено підготовку майбутнього вчителя початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища.

Заслугують на увагу докторські дисертаційні роботи українських науковців. Зокрема, П. Гусак у роботі «Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів» довів актуальність функціонування диференційованих процесів у межах інтеграційних характеристик, які проявляються у побудові системи дидактичної підготовки та цілісності логічної структури змісту навчального матеріалу дисципліни; визначив методологічні основи моделі диференційованого навчання в процесі дидактичної підготовки учителів початкових класів та експериментально перевірів ефективність її функціонування у вищому закладі освіти⁴⁰.

У дослідженні О. Цюняк⁴¹ схарактеризовано процес формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах.

Науковиця О. Комар розробила систему професійної підготовки майбутніх фахівців до застосування інтерактивної технології у початковій школі; обґрунтувала та змістовно охарактеризувала основні конструкти теоретико-методичної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології; висвітлила теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців початкової школи до застосування інтерактивної технології, змодельовала поетапний процес експериментального навчання

³⁷ Пальшкова І.О. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. О., 2009.44 с.

³⁸Хитра З.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування в учнів цілісної картини світу: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2015. 20 с.

³⁹ Писарчук О.Т. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2016. 20 с.

⁴⁰ Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів: Автореф. дис... д-ра пед. наук.: 13.00.01; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. К., 1999. 37 с.

⁴¹ Цюняк О. П. Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2015. 20 с.

студентів застосування інтерактивної технології за виробничих умов⁴².

Проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання учнів схарактеризовано у дисертаційній роботі К. Фомін. Автором виокремлено методологічні засади дослідження окресленої проблеми: філософсько-педагогічна антропологія, філософсько-педагогічна герменевтика та філософсько-педагогічна синергетика; конкретизовано принципи організації діалогічного навчання учнів початкової школи; теоретично обґрунтовано та побудовано модель підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти та виокремлено педагогічні умови її ефективної реалізації⁴³.

Теоретико-методичні завдання підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти досліджено Т. Васютіною. Авторкою теоретично обґрунтовано авторську концепцію підготовки майбутніх учителів до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, що охоплює методологічні, теоретичні, практичні концепції та зважає на законодавчо-нормативні документи, вимоги НУШ до професійної діяльності вчителя початкової школи, специфіку природничої та громадянської освіти молодших школярів, методичні особливості формування основ природничої та громадянської компетентності у здобувачів початкової освіти⁴⁴.

Умовну шосту групу інтерпретаційних робіт, згідно із нашим узагальненням, присвячено дослідженню теорії і методики виховання молодших школярів, виховної діяльності вчителя початкових класів. У цій групі дисертаційних робіт схарактеризовано теоретичні, методичні, практичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкової школи до:

– позаурочної виховної роботи (І. Казанжи⁴⁵ розкрито зміст поняття «позаурочна виховна робота», «готовність майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи»; визначено критерії та рівневу характеристику готовності майбутніх учителів до

⁴² Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2011. 40 с.

⁴³ Фомін К.В. Підготовка вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання. Б.м., 2020.

⁴⁴ Васютіна Т.М. Теоретико-методичні завдання підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти. Б.м., 2022.

⁴⁵ Казанжи І.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. О., 2002. 20 с.

зазначеного виду професійної діяльності; Н.Ткаченко⁴⁶ здійснено структурно-функціональний аналіз педагогічного проектування, визначено алгоритм здійснення дій й операцій в межах даного виду діяльності; розроблено й обґрунтовано модель підготовки майбутніх вчителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності; охарактеризовано педагогічні умови її реалізації; обґрунтовано особливості засобів, методів, форм підготовки студентів і розроблено навчально-методичний комплекс, що сприяє підготовці майбутніх вчителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності);

– класного керівництва (О. Шквир⁴⁷ проаналізовано стан проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до класного керівництва у педагогічній теорії та методиці виховання; визначено специфіку роботи класовода; розглянуто сучасні підходи до підвищення ефективності класного керівництва в початковій школі; розкрито суть базових понять дослідження, конкретизовано професіограму класного керівника, а також розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель і технологію підготовки майбутніх вчителів до зазначеної діяльності; визначено критерії та рівні підготовки випускників педагогічних факультетів до виконання функцій класного керівника); та педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня (О. Матвієнко⁴⁸);

– національного виховання учнів (С. Паршук⁴⁹ визначено взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємообумовленість понять «національне виховання», «громадянське виховання» та «патріотичне виховання»; розкрито суть понять «підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів» і «готовність студентів до національного виховання»; визначено критерії та рівневу характеристику готовності майбутніх учителів до зазначеного виду професійної діяльності; розроблено спецкурс «Теорія та практика національного виховання у початковій школі», спецпрактикум «Методика національного виховання учнів початкових класів»;

⁴⁶ Ткаченко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2011. 21 с.

⁴⁷ Шквир О.Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до класного керівництва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир, 2004. 20 с.

⁴⁸ Матвієнко О.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. К., 2010. 34 с.

⁴⁹ Паршук С.М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського. О., 2006. 21 с.

обґрунтовано й експериментально апробовано експериментальну модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів; визначено необхідні та достатні умови її успішного функціонування у вищому навчальному закладі);

– забезпечення здорового способу життя молодших школярів (Н. Урум⁵⁰ розглянуто особливості вирішення проблеми формування у молодших школярів понять про здоровий спосіб життя; проаналізовано поняття «здоров'я, життєдіяльність, здоровий спосіб життя»; обґрунтовано поняття валеологічної готовності майбутнього вчителя початкової школи, наведено критеріально-рівневу характеристику валеологічної готовності майбутнього вчителя до здійснення формування оздоровчої діяльності; обґрунтовано модель валеологічної підготовки майбутніх вчителів до формування у молодших школярів здорового способу життя, яке ґрунтується на системному, гуманістичному, особистісно орієнтованому та діяльнісному підходах; визначено зміст готовності майбутніх учителів щодо забезпечення здорового способу життя молодших школярів, а також компоненти готовності: мотиваційний, змістовий, практичний);

– валеологічного виховання учнів (О. Філіпп'єва⁵¹);

– попереджувально-корекційної роботи з учнями (О. Баранова⁵² розглянула проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів до попереджувально-корекційної роботи з учнями; з'ясувала основні параметри педагогічної технології, яка забезпечує стійку результативність підготовки у вищому навчальному закладі майбутнього вчителя початкових класів в зазначеному напрямку);

– правового виховання молодших школярів (Л. Мацук⁵³ розроблено структурно-функціональні моделі професійної готовності вчителя з визначенням головних груп компетенцій (нормативно-інституціональної, ідеолого-ціннісної, прогностичної, процесуально-функціональної); розглянуто критерії, що гальмують нововведення у діяльності сучасних учителів (соціально-економічні фактори та психологічні бар'єри, особистісна тривожність, схильність до

⁵⁰ Урум Н.С. Підготовка майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти» АПН України. К., 2008. 20 с. укр.

⁵¹ Філіпп'єва О.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до валеологічного виховання учнів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград, 2008. 20 с.

⁵² Баранова О.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до попереджувально-корекційної роботи з учнями: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2001. 22 с.

⁵³ Мацук Л.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Терноп. держ. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. Т., 2002. 20 с.

конформізму, страх некомпетентності, низька самооцінка, суб'єктивно-упереджене ставлення до інновацій, неготовність приймати самостійні рішення); визначено педагогічні умови ефективного впровадження правової освіти у процес фахової підготовки майбутніх педагогів (формування правових знань у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, удосконалення змісту правової освіти засобами спецкурсу, рівнева діагностика професійної готовності та ін.); розроблено напрями транспозиції здобутків учених у сучасну підготовку студентів до правовиховної роботи з молодшими школярами);

– полікультурного виховання учнів (Л. Волик⁵⁴ проаналізовано тенденції розвитку систем полікультурної освіти, а також досвід професійної підготовки майбутніх учителів в Україні та за кордоном; виявлено зумовленість і необхідність врахування полікультурного виховання як компонента професійної освіти; розроблено технологію підготовки майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів з урахуванням загально-педагогічних умов, які забезпечують ефективність зазначеної підготовки; запропоновано критерії діагностики майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів.; експериментально доведено дієвість наведеної технології, запропоновано та впроваджено спецкурс «Теорія та практика полікультурного виховання майбутніх педагогів початкової ланки освіти»);

– соціалізації учнів засобами театрального мистецтва (Д. Зімакова⁵⁵ вперше розробила модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціалізації учнів засобами театрального мистецтва; сформулювала критерії та показники готовності студентів педагогічних закладів до даного виду діяльності; удосконалила змістовий компонент професійної освіти майбутніх вчителів початкових класів, що передбачає доповнення курсів педагогіки, основ педагогічної майстерності, методики викладання української мови театрально-мистецькими соціалізуючими складниками; обґрунтувала положення щодо необхідності використання засобів театрального мистецтва у процесі соціалізації);

– фізичного виховання учнів (А. Степанко⁵⁶ досліджено та проаналізовано специфіку професійної діяльності педагога школи I

⁵⁴ Волик Л.В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів: Автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2005. 20 с.

⁵⁵ Зімакова Л.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціалізації учнів засобами театрального мистецтва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2004. 20 с.

⁵⁶ Степанко А.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до фізичного

ступеня в галузі фізичного виховання; розкрито особливості змісту його підготовки (специфічні для даної сфери принципи, методи, форми), визначено компоненти його підготовки; розроблено й експериментально перевірено модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до фізичного виховання молодших школярів);

– формування естетичного досвіду молодших школярів (Н. Пахальчук⁵⁷ досліджено проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного досвіду учнів школи I ступеня; розроблено й експериментально перевірено методiku підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного досвіду дітей; теоретично обґрунтовано й апробовано педагогічні умови ефективної підготовки студентів до даного виду діяльності: забезпечення взаємодії наукового та художнього підходів у навчальному процесі; опанування майбутніми вчителями молодших класів алгоритмів естетико-виховної роботи з молодшими школярами; активізація художнього мислення майбутніх фахівців з метою збагачення власного естетичного досвіду та їх залучення до формування естетичного досвіду молодших школярів під час проходження різних видів педагогічної практики; визначено критерії, показники та рівні готовності студентів до формування естетичного досвіду молодших школярів);

– особистісно орієнтованого виховання молодших школярів в умовах ступеневої освіти (Т. Гуменникова⁵⁸ визначила основні тенденції, які впливають на процес підготовки майбутнього педагога початкової школи до виховної діяльності; у контексті компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного та системного підходів комплексно дослідила процес підготовки майбутніх педагогів у підсистемі «бакалавр – спеціаліст – магістр»; розкрила теоретичні засади професійної підготовки майбутніх педагогів до особистісно орієнтованого виховання молодших школярів; визначила ступінь готовності майбутніх учителів до особистісно орієнтованого виховання і встановила його критерії, показники, ознаки виявлення та рівневу характеристику підготовки майбутнього педагога до особистісно орієнтованого виховання молодших школярів);

виховання учнів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. Т., 2009. 23 с.

⁵⁷ Пахальчук Н.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного досвіду молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2008. 20 с.

⁵⁸ Гуменникова Т. Р. Теоретико-методичні засади підготовки майбутнього педагога до особистісно орієнтованого виховання молодших школярів в умовах ступеневої освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Ін-т вищ. освіти НАПН України. К., 2011. 36 с.

– формування комунікативних умінь учнів в умовах відкритої соціально-педагогічної системи (Н. Котух⁵⁹ розкрито суть понять «відкрита соціально-педагогічна система» та «комунікативні уміння»; розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель підготовки студентів до формування комунікативних умінь учнів за умов відкритої соціально-педагогічної системи, яка базується на психологічній концепції особистості ціннісної сфери дитини);

– громадянського виховання учнів початкової школи (І. Щербак⁶⁰ розглянуто громадянське виховання особистості як педагогічну проблему; проаналізовано психолого-педагогічні засади громадянського виховання молодших школярів; розкрито особливості підготовки майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи; вперше розроблено й обґрунтовано педагогічні умови та модель формування готовності майбутніх вчителів до громадянського виховання учнів початкової школи);

– розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи (Ю. Клименюк⁶¹ вперше розроблено та теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутнього вчителя початкової школи до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів, критерії та показники оцінювання її рівнів; проаналізовано моделі інтелектуальної обдарованості у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників; запропоновано технологію підготовки майбутнього вчителя початкової школи до навчання інтелектуально обдарованих учнів на основі збагачення змісту традиційних курсів педагогіки та історії педагогіки; уточнено визначення понять «обдарованість», «інтелектуальна обдарованість»; визначено перспективні напрямки розвитку проблеми підготовки вчителя до навчання обдарованої молоді в Україні);

– соціалізації молодших школярів (Ю. Пастир⁶² досліджено проблему підготовки майбутнього вчителя до педагогічного спрямування процесу соціалізації молодших школярів; Розглянуто особливості процесу соціалізації учня молодшого шкільного віку, науково обґрунтована сутність поняття «педагогічне спрямування

⁵⁹ Котух Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативних умінь учнів в умовах відкритої соціально-педагогічної системи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Винниченка. Кіровоград, 2005. 20 с.

⁶⁰ Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2010. 20 с.

⁶¹ Клименюк Ю.М. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2009. 20 с.

⁶² Пастир Ю. І. Підготовка майбутнього вчителя до соціалізації молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б.Хмельницького. Черкаси, 2010. 20 с.

соціалізації особистості»; визначено та конкретизовано компоненти (ціле-мотиваційний, змістовно-процесуальний та результативно-рефлексійний), критерії, показники та рівні (високий, середній та низький) готовності майбутнього вчителя до педагогічного спрямування процесу соціалізації молодших школярів; розроблено та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів до педагогічного спрямування процесу соціалізації молодших школярів, експериментально доведено педагогічну технологію її успішної реалізації у вищій педагогічній школі);

– підготовка майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра (О. Митник⁶³ розроблено систему підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодших школярів як складову їх професійної підготовки. Розкрито організаційно-методичне забезпечення процесу підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра.

У дисертаційній роботі В. Денисенко досліджено проблему формування професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів; висвітлено історико-методологічні аспекти цієї проблеми, проаналізовано її сучасний стан; розкрито суть понять «аксіологія», «цінності», «професійно-педагогічні ціннісні орієнтації», «навчальні ціннісні орієнтації»⁶⁴.

До цієї групи дисертаційних робіт, зараховуємо також праці, присвячені підготовці майбутнього вчителя початкової школи до роботи з батьками молодших школярів, зокрема з неповних сімей (А. Шульга⁶⁵ та ін.).

У дослідженні Т. Шанскової⁶⁶ проаналізовано стан проблеми соціально орієнтованої підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками в її історичному розвитку; досліджено актуальні проблеми сім'ї, дитинства, початкової школи; розроблено типологію соціально-педагогічних задач; теоретично обґрунтовано модель соціально орієнтованої підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками.

⁶³ Митник О.Я. Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2010. 42 с.

⁶⁴ Денисенко В.В. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2005. 19 с.

⁶⁵ Шульга А. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до роботи з батьками молодших школярів з неповних сімей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2017. 20 с.

⁶⁶ Шанскова Т.І. Соціально орієнтована підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології профес. освіти АПН України. К., 2002. 20 с.

Нам імпонує дисертаційне дослідження Л. Мерви⁶⁷ (2014) присвячене підготовці майбутнього вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями.

Зауважимо, що репрезентативною є група дисертаційних праць у яких схарактеризовано детермінанти розвитку психологічної культури вчителя початкової школи, розроблено концептуальну структурно-функціональну модель психологічної культури вчителя початкової школи (О. Созонюк), досліджено підготовку майбутніх педагогів до роботи з дезадаптованими дітьми молодшого шкільного віку (О. Пономарьова).

Особливо цінними, на наш погляд, є роботи спрямовані на дослідження: психологічної підготовки вчителя початкових класів до роботи із соціально занедбаними учнями (В. Вовк); психологічних особливостей розвитку професійного мислення у майбутніх вчителів початкової школи (Л. Желілова); психологічних особливостей ставлення майбутніх учителів до екологовиховної діяльності (А. Кічук).

У дослідженні А. Кірейчева «Формування психологічної готовності майбутніх вчителів початкових класів до профілактики і корекції проявів дитячої агресивності» проведено теоретичний аналіз проблеми агресивності у вітчизняній і зарубіжній літературі; розкрито чинники виникнення агресивної поведінки в дітей; визначено причини основних труднощів вчителів початкових класів під час проведення роботи з агресивними дітьми: відсутність знань педагога про агресію, педагогічні стереотипи щодо показників агресивної поведінки⁶⁸.

До сьомої, умовно виокремленої нами, групи дисертаційних праць зараховуємо роботи, у яких схарактеризовано історико-педагогічні та порівняльні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів. Так, до переваг дослідження К. Авраменко «Методична підготовка вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах України (1956 – 1996 рр.)» зараховуємо виявлення та наукове обґрунтування основних етапів та визначення позитивних та негативних тенденцій розвитку методичної підготовки вчителів початкових класів у вищих навчальних закладах України;

⁶⁷ Мерва Л. С. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. 21 с.

⁶⁸ Кірейчев А.В. Формування психологічної готовності майбутніх вчителів початкових класів до профілактики і корекції проявів дитячої агресивності: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. О., 2008. 20 с.

удосконалення підходів до визначення методичної підготовки як складової професійної підготовки вчителів початкових класів⁶⁹.

У дисертаційній роботі Ю. Соловйова «Система підготовки вчителів початкової школи України (1991–1997 рр.)» автором доведено необхідність і напрямки реформування системи освіти, простежено зміни в структурі навчальних закладів по підготовці вчителів означеної категорії.

Порівняльно-педагогічні дослідження представлені дисертаційними роботами Ю. Короткової (професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції), Л. Поліщук та ін. Зокрема Л. Поліщук обґрунтувала теоретичні засади професійної підготовки вчителів початкової школи Англії за умов євроінтеграції, виявила зовнішні та внутрішні чинники розвитку системи підготовки майбутніх учителів, проаналізовано її особливості та сучасні пріоритети розвитку. Авторкою розроблено методичні рекомендації щодо використання ідей англійського досвіду в професійній підготовці вчителів початкової школи в Україні⁷⁰.

Дисертаційне дослідження Т. Зорочкиної⁷¹ прив'язано питанням теорії і практики професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в університетах Великої Британії

До дослідження соціокультурного компоненту підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії звернулася О. Волошина, яка висвітлила теоретичні засади соціокультурної підготовки вчителів початкової школи за умов європейської інтеграції; визначила основні завдання соціокультурної підготовки вчителів початкової школи у зв'язку з модернізацією початкової освіти в Європейських країнах; проаналізувала особливості та сучасні пріоритети розвитку професійної підготовки вчителів початкової школи в Об'єднаному Королівстві: Англії, Уельсі, Шотландії та Північній Ірландії; обґрунтувала рекомендації щодо використання ідей британського досвіду в соціокультурній підготовці вчителів початкової школи в Україні⁷².

⁶⁹ Авраменко К.Б. Методична підготовка вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах України (1956 – 1996 рр.): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2002. 20 с.

⁷⁰ Поліщук Л. П. Професійна підготовка вчителів початкової школи Англії в умовах євроінтеграції: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2011. 20 с.

⁷¹ Зорочкина Т. С. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в університетах Великої Британії: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2020. 40 с.

⁷² Волошина О.В. Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2007. 22 с.

Констатуємо, що поодинокими є дисертаційні роботи, у яких схарактеризовано особливості навчання та виховання учнів – представників національних меншин. Зокрема, К. Маргітич досліджено теоретико-методичні засади підготовки вчителя початкової школи до формування національної свідомості молодших школярів в угорськомовних загальноосвітніх навчальних закладах Закарпаття⁷³. Бракує дисертаційних робіт з питань використання конструктивного зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

ВИСНОВКИ

Отже, аналіз сучасних дисертаційних робіт продемонстрував високу репрезентативність досліджень, присвячених проблемі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. У першій, умовно виділеній нами, групі наукових праць схарактеризовано теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання інноваційних форм, методів, технологій та засобів у професійній діяльності. У другій групі дисертаційних праць авторами досліджено інтегративність та наступність педагогічної підготовки. Авторами третьої, умовно виокремленої нами, групи дисертаційних праць схарактеризовано змістові, методичні та практичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів. Четверта, умовно виокремлена нами група, охоплює дисертаційні роботи, присвячені саморозвитку, самовизначенню та самовдосконаленню майбутніх учителів початкових класів. У дисертаціях п'ятої, умовно виокремленої нами, групи дисертаційних праць схарактеризовано шляхи модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Умовну шосту групу інтерпретаційних робіт присвячено дослідженню теорії і методики виховання молодших школярів, формам, методам, засобам та технологіям виховної діяльності вчителя початкових класів. До сьомої, умовно виокремленої нами, групи дисертаційних праць зараховано роботи, у яких схарактеризовано історико-педагогічні та порівняльні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів.

АНОТАЦІЯ

У дослідженні висвітлено організаційні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в

⁷³ Маргітич К.Є. Підготовка вчителя початкової школи до формування національної свідомості молодших школярів в угорськомовних загальноосвітніх навчальних закладах Закарпаття: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2009. 22 с.

аспекті вимог професійного стандарту та стандартів вищої освіти. Аналіз сучасних дисертаційних робіт продемонстрував високу репрезентативність досліджень, присвячених проблемі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. На основі аналізу спектру дисертаційних робіт, присвячених досліджуваній проблемі, за проблемно-тематичним критерієм виокремлено сім груп наукових праць. У проаналізованих дисертаційних роботах: розкрито теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання інноваційних форм, методів, технологій та засобів у професійній діяльності; досліджено інтегративність та наступність педагогічної підготовки; схарактеризовано змістові, методичні та практичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів; обґрунтовано процеси саморозвитку, самовизначення та самовдосконалення майбутніх учителів початкових класів; виокремлено шляхи модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів; досліджено теорію і методику виховання молодших школярів та деталізовано форми, методи, засоби та технології виховної діяльності вчителя початкових класів; досліджено історико-педагогічні та порівняльні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко К.Б. Методична підготовка вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах України (1956 – 1996 рр.); автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2002. 20 с.
2. Андрієвська В.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності : монографія. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. 307 с.
3. Баранова О.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до попереджувально-корекційної роботи з учнями: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2001. 22 с.
4. Бузінська Я. М. Підготовка майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у початковій школі: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Крим. гуманіт. ун-т. Ялта, 2011. 20 с.
5. Васютіна Т.М. Теоретико-методичні завдання підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти. Б.м., 2022.
6. Волик Л.В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів: Автореф. дис... канд. пед. наук:

13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2005. 20 с.

7. Волошина О.В. Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2007. 22 с.

8. Гайдур М.І. Підготовка майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Крим. гуманіт. ун-т. Ялта, 2010. 20 с.

9. Гуменникова Т. Р. Теоретико-методичні засади підготовки майбутнього педагога до особистісно орієнтованого виховання молодших школярів в умовах ступеневої освіти: автореф. дис.... д-ра пед. наук : 13.00.04; Ін-т вищ. освіти НАПН України. К., 2011. 36 с.

10. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів: Автореф. дис... д-ра пед. наук.: 13.00.01; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. К., 1999. 37 с.

11. Денисенко В.В. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2005. 19 с.

12. Зімакова Л.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціалізації учнів засобами театрального мистецтва: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2004. 20 с.

13. Зорочкіна Т. С. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в університетах Великої Британії: автореф. дис.... д-ра пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2020. 40 с.

14. Казакова Н.В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2005. 22 с. укр.

15. Казанжи І.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. О., 2002. 20 с.

16. Казьмірчук Н.С. Наступність змісту трудового навчання у педагогічних училищах і педагогічних університетах у процесі підготовки вчителя початкових класів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2006. 20 с.

17. Кисла О.Ф. Особливості розвитку професійного самовизначення майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. К., 2008. 20 с.

18. Кірдан О.Л., Литвиненко В.Ю. Виховні функції учителів початкової школи в контексті аксіологічного, компетентнісного та історико-хронологічного підходів. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*: журнал. 2023. № 8(14) С. 852-864 [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-852-864](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-852-864)

19. Кірдан О.Л., Стрінок М.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів: наукові рефлексії українських дослідників. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*: журнал. 2023. № 7(13) С. 524-537. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)-524-537](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)-524-537)

20. Кірейчев А.В. Формування психологічної готовності майбутніх вчителів початкових класів до профілактики і корекції проявів дитячої агресивності: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. О., 2008. 20 с.

21. Клименюк Ю.М. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2009. 20 с.

22. Коломієць А.М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; АПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорос. К., 2008. 42 с.

23. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2011. 40 с.

24. Котух Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативних умінь учнів в умовах відкритої соціально-педагогічної системи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2005. 20 с.

25. Кравченко Г.Ю. Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Криворіз. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2003. 22 с.

26. Кравчук О.В. Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т вищ. освіти АПН України. К., 2009. 20 с.

27. Кучерявий О.Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2002. 37 с.

28. Лавриненко С.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до національного виховання учнів засобами мистецтва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Винниченка. Кіровоград, 2005. 20 с.

29. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2007. 22 с.

30. Маргітич К.Є. Підготовка вчителя початкової школи до формування національної свідомості молодших школярів в угорськомовних загальноосвітніх навчальних закладах Закарпаття: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2009. 22 с.

31. Матвієнко О. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня : автореф. дис.... д-ра пед. наук : 13.00.04. К., 2010. 34 с.

32. Мацук Л.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Терноп. держ. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. Т., 2002. 20 с.

33. Мерва Л. С. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. 21 с.

34. Митник О.Я. Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра: автореф. дис.... д-ра пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2010. 42 с.

35. Мужикова І.М. Методика формування базових знань та вмій з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2004. 20 с.

36. Нестерович Б.І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позакласної музично-виховної роботи з молодшими школярами: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2009. 20 с.

37. Пальшкова І.О. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. О., 2009. 44 с.

38. Паршук С.М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського. О., 2006. 21 с.

39. Пастир Ю. І. Підготовка майбутнього вчителя до соціалізації молодших школярів: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2010. 20 с.

40. Пахальчук Н.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного досвіду молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2008. 20 с.

41. Петрик Л. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування медіазасобів на уроках іноземних мов : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2020. 20 с.

42. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2007. 20 с.

43. Петухова Л.Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. О., 2009. 40 с.

44. Писарчук О.Т. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2016. 20 с.

45. Поліщук Л. П. Професійна підготовка вчителів початкової школи Англії в умовах євроінтеграції: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.01; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2011. 20 с.

46. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Мінекономіки № 2736 від 23.12.2020 р. URL: <https://www.me.gov.ua/ascod/List?lang=uk-UA&id=d6a26174-d0fd-406b-9c30-7a4043f04eb5&tag=SistemaOblikuPublichnoiInformatsii&pageNumber=8&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc>

47. Размолодчикова І.В. Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2011. 20 с.

48. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/search/> (дата звернення: 01.10.2024)
49. Русова С. Незалежна школа. *Вільна українська школа*. 1917. Ч.1.
50. Самборська О. Д. Модернізація інформаційно-цифрової підготовки майбутніх учителів початкових класів. Б.м., 2021.
51. Сирота З.М. Підготовка майбутніх учителів до музично-творчого розвитку учнів початкових класів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 2005. 20 с.
52. Сінопальнікова Н.М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2010. 20 с.
53. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для другого (магістерського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/08.04.2024/013.Pochatkova.osvita-mahistr-480.vid%2008.04.2024.pdf> (дата звернення: 01.10.2024)
54. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/08.04.2024/013.Pochatkova.osvita-mahistr-480.vid%2008.04.2024.pdf> (дата звернення: 01.10.2024)
55. Степанко А.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до фізичного виховання учнів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. Т., 2009. 23 с.
56. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки АПН України. К., 2005. 20 с.
57. Ткаченко Н. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2011. 21 с.
58. Урум Н.С. Підготовка майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти» АПН України. К., 2008. 20 с. укр.
59. Ушинський К.Д. Три елементи школи. *Журнал для виховання*. 1857. №5. С. 461–486.
60. Філіпп'єва О.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до валеологічного виховання учнів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград, 2008. 20 с.
61. Фомін К.В. Підготовка вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання. Б.м., 2020.

62. Хитра З.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування в учнів цілісної картини світу: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2015. 20 с.

63. Цюняк О. П. Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2015. 20 с.

64. Чепіга Я. До трудової вільної школи. *Вільна українська школа. 1918–1919. № 8–9. С.84.*

65. Шанскова Т.І. Соціально орієнтована підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Ін-т педагогіки і психології профес. освіти АПН України. К., 2002. 20 с.

66. Шквир О.Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до класного керівництва: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир, 2004. 20 с.

67. Шмельова Т.В. Підготовка майбутніх учителів до формування естетичного світосприймання в молодших школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2008. 20 с.

68. Шульга А. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до роботи з батьками молодших школярів з неповних сімей : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2017. 20 с.

69. Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи: автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2010. 20 с.

Information about the author:

Kirdan Olena Leonidivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor of Pedagogy and Educational Management Department

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

28, Sadova St, Uman, 20308, Ukraine